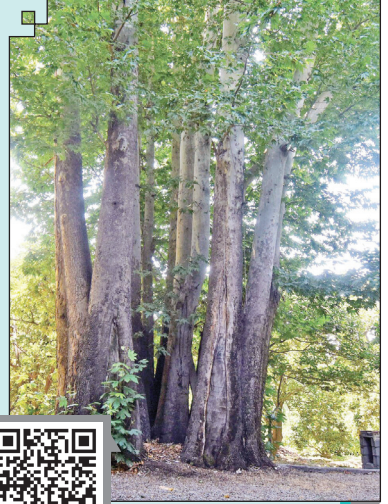

بزرگ واقف روحانی

ماجرای کتاب‌ها و زمین‌های برکت خیز

عنوان وقف: موقوفاتی فراوان؛ از شمیرانات تازی و کرج

سال وقف: دوره ناصرالدین شاه

نام واقف: حاج ملاعلی کنی

نشانی: بخش زیادی از اراضی غرب تهران، شمیرانات و ...

مرحوم حاج ملاعلی کنی یکی از فقها و مجتهدین بزرگ شیعه در اواخر قرن سیزدهم هجری بود. او جایگاه ویژه‌ای میان مردم داشت و مورد احترام ناصرالدین شاه نیز بود. حاج ملاعلی با سود فروش کتاب‌هایش قطعه زمینی در منطقه کن خرید؛ زمینی که او را به قناتی پر آب رساند. آن قنات پر آب موجب حاصلخیزی زمین‌های کشاورزی اطراف شد و او کم‌کم توانست زمین‌های زیادی را آباد کند و با سود حاصل از آنها املاک خود را در تهران و اطراف آن گسترش دهد. او بسیاری از این زمین‌ها را وقف کرد. دامنه موقوفات حاج ملاعلی آنقدر زیاد است که او را یکی از پیشگامان وقف در ایران می‌دانند؛ موقوفه‌هایی در تهران، شمیرانات، ری، کرج و... که همگی با هدف ارتقای رفاه عمومی وقف شده است. از میان این موقوفه‌ها می‌توان از چندین باب مغازه و تیمچه در بازار تهران و امامزاده (ید) نام برد که سود حاصل از اجاره‌بهای آن وقف برگزاری مجالس روضه و اطعام سوگواران اباعبدالله (ع) می‌شود. روستای زمان آباد، اشرف آباد و کمال آباد همراه با قلعه و خانه‌های رعیتی و غیر رعیتی، انبار، باغ و... در منطقه بلوک غاری، چند قطعه باغ در منطقه کن، قنات‌های زمان آباد و حاجی آباد در ری و چند جلد قرآن خطی از موقوفات حاج ملاعلی کنی است که طبق وصیت آن عالم بزرگ برای رسیدگی به مستمندان و طبقات فرودست تهران قدیم وقف شده بود.

سقاخانه‌ای با شمایل سالار شهیدان و سقای کربلا

چشم‌نوازترین

به استناد نوشته حک‌شده بر سردر سقاخانه کل عباسعلی، این محل یک بار در سال ۱۳۱۱ هجری قمری شده و بار دیگر هم به دلیل نداشتن متولی تا مرز تخریب و ویرانی پیش رفته تا اینکه فردی به نام سید کاظم صنموازی، از بازاری‌های خوشنام محله، با هزینه شخصی اش احیای سقاخانه را بر عهده می‌گیرد و با پیگیری‌هایی که انجام می‌دهد موفق می‌شود در تاریخ ۳۰ تیرماه سال ۱۳۸۴ سقاخانه کل عباسعلی را با شماره ۱۲۲۱۵ به ثبت ملی برساند. این سقاخانه طاقی گنبدی دارد و دیوارش کاشی کاری شده و روی این کاشی‌ها طرح‌های گل و مرغ زیبای هفت‌رنگ دیده می‌شود. یک نقاشی دیواری بزرگ هم در فضای داخلی سقاخانه هست که روایتگر واقعه کربلاست. چندین شمایل از سالار شهیدان و سقای کربلا هم در داخل سقاخانه، کنار لاله عباسی‌ها به چشم می‌آید که همه آنها پشت حفاظ آهنی سبزرنگی قرار دارد.

بر پیشانی سقاخانه کربلایی عباس کتیبه‌ای نصب شده که نشان از قدمت سقاخانه دارد. زیر عبارت «بسم الله الرحمن الرحیم» نوشته شده: «هزار منت و لاله که این بنای رمیم / گرفت بار دگر رونق از رضای کریم - شهر یور ۱۳۱۱». سقاخانه میان بازاریان و اهالی محل به نام کربلایی عباسعلی گمرکچی شناخته می‌شود. او از شخصیت‌های معروف و خوشنام دوره ناصرالدین شاه بود و در فاصله سال‌های ۱۲۵۵ تا ۱۲۶۰، زمانی که مأمور عوارض گمرک بود، شخصاً سراغ بازار بان و تاجران می‌رفت تا عوارض محصولات وارداتی را از آنها دریافت کند. مردم به او اعتماد داشتند و او را به نام کل عباسعلی می‌شناختند و برایش احترام قائل بودند. همان سال‌ها عباسعلی گمرکچی تصمیم می‌گیرد در داخل بازاری که به نام خودش بود سقاخانه‌ای بنا کند تا هم رهگذران بتوانند به یاد سقای تشنه لب آب بنوشند و هم نام خودش را با ساختن و وقف این سقاخانه در تاریخ ماندگار کند.

عنوان وقف: سقاخانه کل عباسعلی
سال وقف: ۱۲۶۲
نام واقف: کربلایی عباسعلی گمرکچی
نشانی: خیابان وحدت اسلامی، خیابان البرز

برای حفاظت از جان در یورش بیماری

بزرگ ترین وقف درمانی تهران به مرکز «انستیتو پاستور» تعلق دارد که عبدالحسین میرزا فرمانفرما نقش مهمی در ایجاد و ساخت آن داشته است. در تهران قدیم که شهر رو به توسعه بود، بناهای عام‌المنفعه بسیاری توسط افراد متنفذ و متمول این دوره ساخته شده و وقف مصارف عمومی شده است اما این وقف چه در دوران خودش و چه در روزگار ما در نوع خودش بی‌نظیر و بی‌مثال است. عبدالحسین میرزا فرمانفرما مال و اموال بسیاری داشت و با وقف زمینی از املاک شخصی اش بانی ساخت این مؤسسه شد. البته وقف دیگری در همین زمینه را صبار میرزا فرمانفرما انجام داد تا شعبه دیگری از انستیتو پاستور در سال ۱۲۹۸ در نزدیکی تجریش بنا شود. «ملک تاج خاتم السلطنه»، خواهر فرمانفرما و مادر دکتر مصدق هم در زمینه گسترش بهداشت و درمان فعال بود و تا آخرین قران دارایی اش را صرف ساخت بیمارستان «خیمه» کرد. وقف نامه زمین‌های مربوط به تأسیس انستیتو پاستور یکی از سند‌های جالب توجه باقی مانده از دوران قاجار محسوب می‌شود. ساخت مؤسسه تحقیقاتی مشترک ایران و فرانسه در سال ۱۲۹۸ کلید خورد و بعد از یک سال به اتمام رسید و انستیتو پاستور ایران در دوم شهریورماه ۱۳۰۰ به‌طور رسمی افتتاح شد. یکی از داروهای که به واسطه این مؤسسه در دسترس مردم قرار گرفت و مرگ‌میر را کاهش داد، پنی سیلین بود. پنی سیلین وقتی به ایران آمد، مثل امروز به شکل پودر نبود. آن روزها پنی سیلین به صورت محلول تولید می‌شد و برای جلوگیری از خراب شدن، باید آن را در جای سرد نگهداری می‌کردند.

بی نظیرترین وقف درمانی

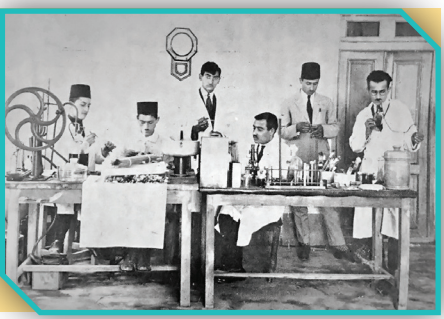

عنوان وقف: انستیتو پاستور

سال وقف: ۱۲۹۸

نام واقف: صبار میرزا فرمانفرما

نشانی: میدان تجریش، نرسیده به میدان قدس

نام اثر: موقوفه پنی سیلین در تهران
قصد: بهداشت
شماره ثبت: ۸۱۳۳۸/۸۲۳۲۸
تاریخ ثبت: ۱۳۰۰
مکان: تهران
توضیحات: این موقوفه در سال ۱۳۰۰ هجری قمری در تهران بنا شد و در سال ۱۳۰۳ هجری قمری افتتاح گردید. این موقوفه در سال ۱۳۰۰ هجری قمری در تهران بنا شد و در سال ۱۳۰۳ هجری قمری افتتاح گردید. این موقوفه در سال ۱۳۰۰ هجری قمری در تهران بنا شد و در سال ۱۳۰۳ هجری قمری افتتاح گردید.

